نامه به سردبیر و پاسخ آن

نتایج یک مطالعه مقطعی را چگونه ارائه دهیم؟

نقد مقاله:

بررسی موانع اجرای آموزش به بیمار در مراقبت‌های بالینی از دیدگاه پرستاران

عباس عباسی قهرمانلو*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ شهریور ۱۳۹۳؛ ۱٤(٦): ٥٦٤ تا ٥٦٧

سردبیر محترم مجله‌ایرانی آموزش در علوم پزشکی

مقاله‌ای با عنوان موانع اجرای آموزش به بیمار در مراقبت‌های بالینی از دیدگاه پرستاران در مجله‌ایرانی آموزش در علوم پزشکی دوره ١٤ شماره ٤ در ١٣٩٣ به چاپ رسیده است(١). اینجانب به نویسندگان مقاله بابت انجام چنین کاری تبریک عرض می‌کنم ولی به نظر می‌رسد چند نکته برای بهبود کیفیت مقاله فوق قابل ذکر است.

مطالعات مقطعی مطالعاتی هستند که ارتباط بین متغیرها با بیماری‌ها و سایر حالات مرتبط با سلامتی را در یک جمعیت معین و در زمان معین بررسی می‌کنند، که خود می‌تواند به دو صورت توصیفی و تحلیلی صورت گیرد، در صورتی که در یک مطالعه مقطعی تنها به توصیف پرداخته شود آن مطالعه مقطعی توصیفی و در صورتی که در آن آنالیز آماری صورت گیرد نوع مطالعه مقطعی تحلیلی خواهد بود. به بیان دیگر مطالعات مقطعی هم می‌تواند توصیفی و هم تحلیلی باشند(٢). با توجه به توضیحاتی که در ادامه داده خواهد شد پژوهشگران می‌توانستند این مطالعه را به صورت تحلیلی گزارش کنند .

اولین مسأله‌ای که به ذهن خواننده خطور می‌کند این است که چرا نویسندگان محترم برای بررسی روایی پرسشنامه فقط از اساتید دانشگاه علوم پزشکی جهرم استفاده کرده‌اند؟ با توجه به نوپا بودن این دانشگاه بعید به نظر می‌رسد که این تعداد استاد مجرب دراین دانشگاه موجود باشند. لذا بهتر بود که نویسندگان محترم از اساتید سایر دانشگاه‌ها نیز جهت بررسی روایی پرسشنامه استفاه می‌کردند .

مسأله بعدی که در این مقاله قابل ذکر است بحث انتخاب نمونه‌ها در مطالعه است. نویسندگان محترم اظهار داشته‌اند که نمونه‌ها آزادانه و بدون نظارت مستقیم پژوهشگر پرسشنامه‌ها را تکمیل کرده‌اند. آیا منظور از انتخاب آزادانه همان رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان است؟ و این که پژوهشگران جهت جلب اعتماد شرکت‌کنندگان چه اقدامی‌انجام داده‌اند؟ (از قبیل در نظر گرفتن کادو). همچنین پرسشگران چه کسانی بوده‌اند و آیا از قبل برای اهداف مطالعه توجیه شده بودند؟ در

* **نویسنده مسؤول:** عباس عباسی قهرمانلو، دانشجوی کارشناسی ارشد اپیدمیولوژی، گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
abbasi.abbas49@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۴/۱۰، تاریخ اصلاحیه: ۹۳/۴/۱۸، تاریخ پذیرش: ۹۳/۴/۱۸

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-07]

خصوص نحوه انتخاب نمونه‌ها نیز توضیحی داده نشده است. برای مثال پر کردن پرسشنامه‌ها توسط نمونه‌ها چه زمانی بوده است و این که عوامل تأثیرگذار بر نحوه پاسخ دهی نمونه‌ها از قبیل شیفت کاری چگونه تحت کنترل قرار گرفته‌اند؟ آیا توضیحی در خصوص مطالعه و اهداف آن به شرکت‌کنندگان داده شده است؟

در خصوص نتایج ارائه شده به نظر می‌رسد که در جدول ۱ پژوهشگران می‌توانستند آزمون آماری نیز انجام دهند بدین صورت که مثلاً گروه‌های سنی مختلف از نظر تعداد افراد مورد بررسی آیا با همدیگر اختلاف آماری نیز داشته‌اند؟ در مورد جدول ۲ با توجه به نوع سؤالاتی که پرسیده شده است نحوه امتیازدهی گمراه‌کننده به نظر می‌رسد زیرا در عنوان جدول اشاره شده که توزیع فراوانی مطلق و نسبی موانع آموزش به بیمار از دیدگاه پرستاران، اما نحوه امتیازدهی به گونه‌ای بوده که تعداد پاسخ به هرآیتم بیش از اعضای نمونه شده است که این به خاطر نوع امتیازدهی به پاسخ‌های داده شده است اما ممکن است خواننده را دچار اشتباه سازد زیرا بسیاری از خوانندگان فقط به جداول مقاله نگاه کلی می‌اندازند. در همین جدول پیشنهاد می‌شود آنالیز آماری بین ابعاد مختلف انجام شود. احتمالاً بین ابعاد مختلف و امتیاز موانع آموزش رابطه‌ای وجود داشته باشد. با توجه به نوع داده‌هایی که جمع‌آوری شده است پژوهشگران می‌توانستند بین نمره ابعاد مختلف آموزش و متغیرهای دموگرافیکی نیز آزمون آماری انجام دهند و به این ترتیب بر اعتبار تحقیق خود بیافزایند.

در پایان ضمن آرزوی موفقیت روزافزون برای آن مجله و محققان محترم، منتظر چاپ این "نامه به سر دبیر" و توضیح نویسندگان ارجمند مقاله در خصوص بحث‌های ذکر شده می‌باشم.

منابع

1. Dehghani a, orang m, abdollahyfard s, parviniyan nasab am, vejdani ma. Barriers to Patient Education in Clinical Care; Viewpoints of Nurses. Iranian Journal of Medical Education. 2014;14(4):332-41 .
2. Bonita R, Beaglehole R, Kjellström T. Basic epidemiology: World Health Organization; 2006.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-07]

پاسخ به نقد مقاله:

علی دهقانی*، مرضیه اورنگ، ساره عبدالهی‌فرد، علی‌محمد پرویانیان‌نسب، محمدعلی وجدانی

سردبیر محترم مجله‌ایرانی آموزش در علوم پزشکی

با تشکر فراوان از نویسنده محترمی‌که مقاله اینجانب را مطالعه نموده و نظرات ارزشمندی که به محتوای آن ایراد فرموده اند. لذا به همین منظور در زیر جهت رفع ابهات موجود به نقدهای ارائه شده پاسخ داده شده است.

مطالعات مقطعی هم می‌توانند به صورت توصیفی و هم به صورت تحلیلی گزارش شوند که تفاوت آنها در بیان فقط توصیف وضعیت و یا استفاده از آنالیز آماری همراه با توصیف وضعیت است (۱) و با توجه به این که در مطالعه حاضر نویسندگان فقط به توصیف وضعیت موجود در زمینه موانع آموزش به بیمار پرداخته‌اند که هر کدام از موانع مورد بررسی در پرسشنامه مطالعه به صورت فراوانی مطلق و نسبی گزارش شده و آنالیز آماری نیز روی موانع مورد بررسی صورت نگرفته است لذا مطالعه حاضر یک مطالعه مقطعی از نوع توصیفی است.

در جواب به سؤال دوم که بیان شده است دانشگاه نوپا است و نمی‌تواند ۱۰ نفر استاد مجرب داشته باشد قابل عرض است که در این دانشگاه تعداد حداقل ۱۰ نفر از اساتید در رشته‌های آموزش پزشکی و متخصص پزشکی اجتماعی و اپیدمیولوژیست هستند که رشته‌های ذکر شده و افراد حاضر در این رشته‌ها خودشان در بحث روایی و پایایی پرسشنامه صاحب‌نظر هستند و همچنین اساتید دیگری نیز با تجربه انجام کارهای تحقیقاتی متعدد در دانشگاه ذکر شده وجود دارند که از نظرات آنها نیز در تعیین روایی پرسشنامه مطالعه حاضر استفاده گردید. از طرف دیگر با توجه به این که در تعیین گویه‌های پرسشنامه مطالعه حاضر از پرسشنامه سایر مطالعات انجام گرفته در زمینه موانع آموزش به بیمار نیز استفاده شده است (۲ تا ٤) لذا می‌توانسته به روایی گویه‌ها در پرسشنامه حاضر کمک‌کننده باشد.

در ارتباط با سؤال سوم و بحث انتخاب نمونه‌ها قابل ذکر است که پرسشنامه‌ها توسط پژوهشگر به نمونه‌های مورد پژوهش که به روش سرشماری در مطالعه شرکت داشتند، توزیع گردید و در مورد اهداف مطالعه و نحوه پاسخ‌دهی به سؤالات پرسشنامه توضیحات لازم به نمونه‌ها داده می‌شد و سپس نمونه‌ها به طور داوطلبانه و بدون نظارت مستقیم پژوهشگر در تکمیل پرسشنامه، در اسرع وقت به تکمیل پرسشنامه اقدام می‌کردند و پژوهشگر در روزهای بعدی و بعد از پاسخ نمونه‌ها به سؤالات، پرسشنامه‌ها را جمع‌آوری می‌نمود. جهت جلب اعتماد شرکت‌کنندگان به نمونه‌ها گفته می‌شد که در مطالعه از آنها قدردانی می‌شود و با توجه به این که بیمارستان‌های مورد بررسی دانشگاهی هستند و طرح نیز مصوب دانشگاه است مقاومتی از طرف پرسنل نیز وجود نداشته و آنها به طور کاملاً داوطلبانه و علاقمند اقدام به تکمیل پرسشنامه می‌نمودند. جهت حذف تاثیر عواملی از جمله خستگی و یا شیفت کاری خاص بر روی نتایج، محقق در

* **نویسنده مسؤول:** * نویسنده مسؤول: علی دهقانی (مربی)،گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی جهرم، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران . ali.dehghani2000@gmail.com

مرضیه اورنگ،دانشجوی هوشبری، گروه هوشبری، دانشکده پرستاری و مامایی جهرم، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران. (m.orang92@yahoo.com)؛ ساره عبدالهی‌فرد (مربی)،گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی جهرم، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران. (sareh_abdollahyfard@yahoo.com)؛ علی‌محمد پرویانیان نسب (مربی)،گروه پرستاری، دانشکده پرستاری حضرت زینب(س) لارستان، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. (ali_parviniyan@yahoo.com)؛ محمدعلی وجدانی (مربی)، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی بجنورد، دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، بجنورد، ایران. (mohammad7287@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۴/۲۰، تاریخ اصلاحیه: ۹۳/۴/۲۱، تاریخ پذیرش: ۹۳/۴/۲۵

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-07]

شیفت‌های کاری متعدد به بیمارستان‌های مورد نظر مراجعه و نمونه‌ها نیز از همه شیفت‌های کاری انتخاب می‌شدند. لازم به ذکر است که پرسشگران پرسشنامه نیز از تیم تحقیق و نویسندگان مقاله حاضر بودند.

در پاسخ به نقد شماره چهار نیز قابل ذکر است که تعداد پاسخ به هر آیتم به اندازه تعداد نمونه‌ها است به این صورت که مجموع تعداد نظرات موافق، مخالف و بدون نظر در هر آیتم به اندازه تعداد نمونه‌ها و ۲۷۱نفر است. همچنین در این مطالعه چون یک مطالعه مقطعی و از نوع توصیفی مدنظر بود و هدف از انجام مطالعه نیز صرفاً پرداختن به توصیف وضعیت موجود و وضعیت بیمارستان‌های مورد بررسی در زمینه موانع پیش روی آموزش به بیمار و شناختن این موانع به ترتیب اولویت آنها و در نتیجه انجام برنامه‌ریزی جهت رفع موانع بود، از انجام آنالیز آماری و بررسی ارتباط بین متغیرهای دموگرافیک و موانع و حیطه‌های مورد بررسی صرف‌نظر گردید. همچنین در جدول ۱ مطالعه که مربوط به توصیف متغیرهای دموگرافیک است و هدف نیز شناخت موانع آموزش به بیمار از دیدگاه پرستاران بود لذا فقط به بررسی فراوانی متغیرهای دموگرافیک پرداخته شد.

منابع

1. Fletcher RH, Fletcher SW.Fletcher GS. Clinical epidemiology: The essentials. Lippincott Williams & Wilkins; 2012.
2. Mazaheri E, Mohammadi MA. [Review status and barriers of patient education of perspective of personal and students of Ardabil University of Medical Sciences report research plan of unit management and information of Ardabil University of medical sciences]; 2004. [cited 2014 May 29] available from: http://eprints.arums.ac.ir/381/.[Persian]
3. Haddad M. [Viewpoints of employed nurses in hospitals of Birjand city regarding existing barriers in patient education]. Modern Care Jour nal. 2011; 8(3): 152 – 158. [Persian]
4. Namdari P. [Clinical nurses opinions about patients training barriers in khorramabad medical science university hospitals]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2: 114 – 115. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-07]